PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY

pääsihteeri Karanko

Eduskunta
Puolustusvaliokunta

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N LAUSUNTO HX-HÄVITTÄJÄHANKINNASTA

HX-hankintapäätös tulee tehdä suorituskykyperusteisesti, jolloin sodan ajan ja sotilaallisen suorituskyvyn vaatimukset ovat ensisijaisia. PIA:n lausunto koskee siten hankinnan teollista yhteistyötä ja siitä saatavien hyötyjen maksimointia.

HX-hankkeen suoralla ja epäsuoralla teollisella yhteistyöllä rakennetaan järjestelmän huoltovarmuus ja mahdollistetaan kustannustehokkuus HX -järjestelmän elinkaaren ajaksi. Hankintapäätöksessä vaikutetaan siis siihen, kuinka paljon järjestelmän huolto- ja ylläpito sekä elinkaaripäivitykset (MLU, Mid-Life Upgrade) tulevat maksamaan. Lisäksi päätös määrittää teollisen yhteistyön kokonaisuuden ja sen, miten ja milloin yhteistyöprojekteihin osallistuva suomalainen teollisuus saa yhteistyöstä taloudellisia hyötyjä ja miten epäsuora teollinen yhteistyö hyödyntää puolustusjärjestelmän laajempaa kehittämistä.

Suora ja epäsuora teollinen yhteistyö on suuri mahdollisuus suomalaiselle teollisuudelle ja innovaatioille. Arviomme mukaan toimintaan voi alihankintaketjujen kautta kytkeytyä jopa useita satoja suomalaisia yrityksiä. Teollisen yhteistyön avulla ne voivat kehittää tuotteitaan, palveluitaan ja osaamistaan sekä saada näkyvyyttä ja mahdollisuuksia uusille vientimarkkinoille. Koska epäsuoran teollisen yhteistyön projekteissa on ensisijaisesti kyse osaamisen kasvattamisesta, luodaan tällä toiminnalla uusia liiketoimintamahdollisuuksia pitkälle 2030-luvulle. Lähes kolmen miljardin euron teollisen yhteistyön vaatimus voi tarkoittaa korkean teknologian alan yrityksissä noin 20 000 - 25 000 henkilötyövuotta koko teollisen yhteistyön toteuttamisen aikana ja varsinaisen elinjakson ylläpidon lisäksi.

Teollisen yhteistyön kustannukset maksaa Suomi. On kuitenkin erinomaisia kokemuksia siitä, miten teollinen yhteistyö maksaa itsensä moninkertaisesti takaisin kotimaassa olevan huolto- ja ylläpitokyvyn ansiosta. Teollisen yhteistyön hinnasta on esitetty erilaisia arvioita vaihdellen 4 % - 15 % välillä. PIA:n tiedossa ei ole tutkimuksia, joissa olisi tutkittu yhteistyön hintavaikutusta hankkeessa, jossa teollisen yhteistyön vaatimus on alle 100 % sopimushinnasta.

Teollinen yhteistyö ei välttämättä ole tarjoajaehdokkaan oman edun mukaista. Tarjoajilla on suuri taloudellinen ja teknologinen intressi vastata järjestelmien koko elinkaaresta ja saada hankintavaiheen jälkeen jatkuvaa lisäkauppaa ylläpitopalvelujen ja varaosien muodoissa. Myös tarjoajamaan vientilupapolitiikka voi vaikuttaa teollisen yhteistyön sisältöön.

Teollisen yhteistyön hyötyjen maksimointi

Jotta teollisesta yhteistyöstä maksettava hinta palautuu Suomeen ja Suomen julkiseen talouteen, tulee seuraavat asiat huomioida:

pääsihteeri Karanko

1. HX-hankkeen teollinen yhteistyön hyödyntäminen strategisesti siten, että se tukee myös maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden kannalta suomalaisten yritysten innovaatioita, uudistumista, yhteistyötä ja kasvua.

2. Ennen päätöksentekoa tulee hankintapäätöksen seuraamuksia arvioida laaja-alaisesti positiivisten vaikutusten maksimoimiseksi. Suomen hankintapäätös voi keskipitkällä aikavälillä parhaimmillaan lisätä työllisyyttä ja osaamistasoa. Hankinnalla voi siten olla suuria alueellisia vaikutuksia sekä vaikutuksia teollisuuden rakenteeseen.

   Hankinnalla on myös vaikutuksia suomalaisen alan teollisuuden kansainvälistymisen maantieteelliseen suuntautumiseen.

3. Teollisen yhteistyön kokonaisuudessa on oltava vahva omistajuus, jonka kantaa koko teollisen yhteistyön ajanjakson.

   Suomalainen teollisuus on tehnyt todella paljon työtä laadukkaiden ja puolustusvoimien tarpeita tukevien teollisen yhteistyön projektiehdotusten laatimiseksi. Työtä tekevät ekosysteemien koordinaattorit, yksittäiset yritykset sekä tiede- ja tutkimusyhteisö. Puolustushallinnolla on ollut ohjaava rooli valmisteluissa.

   Teollisen yhteistyön sopimuskausi on kymmenen vuotta hankintasopimuksesta. On odotettavissa, että teollisen yhteistyön projekteissa ja niiden toteutuksessa tapahtuu muutoksia sopimuskauden aikana. Puolustushallinnon vaatimusten tulee kantaa koko teollisen yhteistyön ajanjakson. Erityistä huomiota tulee kiinnittää esitettyjen projektien sisältöön, toimittajan esittämään rahalliseen arvoon sekä suomalaisten toimijoiden rooliin projekteissa.

   On useita esimerkkejä ulkomaalaisten toimittajien käytöksen muuttumisesta sopimuksen teon jälkeen. Puolustushallinnon sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tulee toimia suomalaisen teollisuuden tukena koko teollisen yhteistyön sopimuskauden ajan. Hallinnolla tulee olla selkeät prosessit ja projektinhallinta kokonaisuuden tueksi.

4. Epäsuoran teollisen yhteistyön projektien mahdollisten kertoimien käytön tulee olla rajattua ja hyvin perusteltua, jottei niillä kasvateta projektien arvoja keinotekoisesti teollisen yhteistyön tavoitteita rapauttaen.

   Epäsuoran teollisen yhteistyön projekteissa on mahdollista käyttää kertoimia (1,5 – 3), jos projektilla edistetään maanpuolustuksen ja valtion turvallisuuden kannalta kriittisillä osaamis- ja teknologia-alueilla toimivien pienten ja keskisuurten puolustus- ja turvallisuusteollisuusyritysten teknologista kehittymistä ja kansainvälistymistä.

pääsihteeri Karanko

5. Tarvittaessa puolustushallinnon on myös ohjattava teollisen yhteistyön projekteja sellaisille uskottaville toimijoille, joiden se tietää kykenevän toteuttamaan projektit asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

6. Business Finlandin HXIP-projektin riittävä resurssointi tulee varmistaa vähintään vuoden 2023 loppuun saakka.